

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเชิงสำรวจ ที่มุ่งศึกษาปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำแนกตามสังกัด เขตที่ตั้งโรงเรียน และ จังหวัดที่ตั้งโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ ครู-อาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำนวน 244 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งเมื่อนำไปทดสอบความเที่ยงตรงแล้วได้นำไปทดลองใช้กับ ครู-อาจารย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามระหว่าง .28 -.88 และค่าความเชื่อมั่น .98 การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยนำส่งด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ พร้อมทั้งนัดวันในการส่งแบบสอบถามคืน การเก็บแบบสอบถามคืนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 238 ฉบับ เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์สามารถนำไปวิเคราะห์ได้ทั้งหมด โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS for window สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบในการศึกษาค้นคว้าและทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) แล้วแปลผลนำเสนอเป็นตารางประกอบ การบรรยาย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก 5 ด้าน สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การกำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติ การดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติด บุคลากรผู้รับผิดชอบของโรงเรียน การดำเนินการจัดการเรียนการสอน

เพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติด และการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติด ตามลำดับ
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ปัญหาด้านการกำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติ ของการดำเนินงานป้องกัน
สารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยมาก
ไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของสารเสพติดในชุมชนรอบ ๆ
โรงเรียน ความร่วมมือของผู้ปกครองนักเรียนเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสารเสพติดในชุมชน และความ
ร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสารเสพติดในชุมชน

1.2 ปัญหาด้านบุคลากรผู้รับผิดชอบของโรงเรียน ของการดำเนินงานป้องกัน
สารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยมาก
ไปหาน้อย 3 อันดับ คือ ครู-อาจารย์มีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานป้องกันและ
แก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียน การจัดอบรมครู-อาจารย์ให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถ
ด้านการให้ คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนเรื่องสารเสพติด และครู-อาจารย์ที่ดำเนินงานป้องกันและ
แก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนมีการทำงานเป็นทีมและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างเหมาะสม

1.3 ปัญหาด้านการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติด
ของการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อเรียงตาม
ลำดับจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ ครู-อาจารย์ มีทักษะความรู้ในด้านเทคนิคและ
วิธีการสอนเรื่องสารเสพติด กำหนดเนื้อหาความรู้เรื่องสารเสพติดสอดแทรกในรายวิชาอื่น ๆ ทุก
รายวิชา และจัดกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติดอย่างหลากหลาย

1.4 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติด ของการดำเนินงาน
ป้องกันสารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับจากคะแนน
เฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ จัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนด้านการป้องกัน
สารเสพติด จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้าน ข้อมูลข่าวสารเรื่องสารเสพติดให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
และจัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่มเพื่อนเพื่อต่อต้านสารเสพติดในโรงเรียน

1.5 ปัญหาด้านการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสารเสพติด ของการดำเนินงานป้องกัน
สารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมาก
ไปหาน้อย 3 อันดับ คือ การตรวจปัสสาวะนักเรียนเพื่อหาสารเสพติดอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง
การจัดประชุมระหว่าง โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานพยาบาล และเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อหาข้อมูล
ข่าวสารและแนวทางแก้ไขปัญหาสารเสพติดร่วมกัน และการติดตามพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหา
เกี่ยวกับการใช้สารเสพติดขณะอยู่ที่บ้านอย่างสม่ำเสมอ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำแนกตามสังกัด เขตที่ตั้งโรงเรียน และจังหวัดที่ตั้งโรงเรียน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำแนกตามสังกัด โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำแนกตามเขตที่ตั้งโรงเรียน ระหว่างในเขตเทศบาลเมือง และนอกเขตเทศบาลเมืองโดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดระหว่างในเขตเทศบาลเมืองและนอกเขตเทศบาลเมือง ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

5. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยจังหวัดระยองและจังหวัดชลบุรี มีปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดมากกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งโดยรวมและทุกด้าน

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้พบว่าครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่ค้นพบในการศึกษา ตามความมุ่งหมาย และสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา ศรีบูรณ์ (2538) เรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไสภณ มหามุญ (2543, หน้า 70) เรื่องปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู-อาจารย์ที่มีต่อการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นั้นเป็นสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีหน้าที่หลักในการให้บริการด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาสำหรับนักเรียนทุกคน

ในชุมชน การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดจึงถือเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของโรงเรียน ที่จะต้องปฏิบัติตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษาทุก ๆ สังกัดดำเนินงานป้องกันสารเสพติดอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 1-2) ให้ครู-อาจารย์ทุกคนในสถานศึกษาทำหน้าที่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดทุกกรณี ซึ่งภารกิจดังกล่าวถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัตินอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่การสอน แต่ปัญหาสารเสพติดเป็นปัญหาใหญ่ และเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมาก การแก้ไขปัญหาจะต้องใช้เวลาและกลยุทธในการดำเนินงาน ประกอบกับโรงเรียนยังขาดประสบการณ์และความชำนาญด้านการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด เหล่านี้เป็นผลทำให้การดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีปัญหาอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1.1 ปัญหาด้านการกำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติ ของการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา ศรีบุญ (2538) เรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด เรื่องการวางแผนการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด และมีคณะกรรมการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลัย บึงสว่าง (2540) เรื่องการศึกษากระบวนการบริหารเพื่อการป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ด้านปัญหาการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน พบว่า ขาดการวางแผนที่จริงจัง แผนงานขาดความชัดเจน ขอบข่ายงานและผู้รับผิดชอบในด้านการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนไม่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานการณ์สารเสพติดของสถานศึกษา ปัจจุบันค่อนข้างรุนแรง มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปัญหาสารเสพติดในชุมชนและสังคมรอบ ๆ โรงเรียนอย่างแยกไม่ออก (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542, หน้า 27) ทำให้การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดของสถานศึกษา จำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับสารเสพติดของชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนที่ถูกต้องชัดเจนและเชื่อถือได้ ซึ่งต้องได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังจากผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดของสถานศึกษา แต่การดำเนินงานดังกล่าว นั้นยังพบว่ามีปัญหา ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสารเสพติดเป็นเรื่องที่กระทำได้ยาก กระทั่งต่อตัวบุคคลโดยตรง ทำให้ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองจากขบวนการผู้ค้ายาเสพติด เหล่านี้มีผลทำให้การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดขาดความเหมาะสมไม่ทันต่อสถานการณ์ และเกิดปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ปัญหาด้านบุคลากรผู้รับผิดชอบของโรงเรียน ของการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไสภณ มหาวุฒ (2543, หน้า 98) เรื่องปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า บุคลากรที่รับผิดชอบการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอแก่นักเรียน และขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการติดตามและการประเมินผลเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานยาเสพติดในโรงเรียน กรมสามัญศึกษา (2539, หน้า 18) กล่าวว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์โดยตรงด้านการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดของสถานศึกษา ซึ่งได้รับมอบหมายจากหัวหน้าสถานศึกษาให้ทำหน้าที่รับผิดชอบดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับแผนงานที่สถานศึกษากำหนดไว้ บางครั้งปัญหาอาจใหญ่เกินกำลังที่ครู-อาจารย์ ที่จะดำเนินการได้อย่างทันทั่วถึง และถึงแม้ว่าจะมีแผนงานที่ทันสมัยแต่ไม่ได้นำมาปฏิบัติหรือปฏิบัติบ้างหยุดบ้างซึ่งทำให้เกิดความหะหลวมในการดำเนินงานและการติดตามอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับครู-อาจารย์ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนอย่างถ่องแท้ ทำให้ไม่สามารถจัดปัญหาสารเสพติดเหล่านี้หมดไปจากสถานศึกษาได้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542, หน้า 46) เหล่านี้ทำให้การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดด้านบุคลากรผู้รับผิดชอบของโรงเรียน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ปัญหาด้านการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติดของการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตร เกิดแก้ว (2544) เรื่องการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนเทคนิคพิชชการสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพติดด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน การจัดหาคู่มือและสื่อการสอนเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดให้กับครู และการสอดแทรกความรู้และวิธีการป้องกัน สิ่งเสพติดในการสอนวิชาต่าง ๆ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกนิรุท ประสิทธิ์เมตต์ (2540) พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของครูในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาได้จัดแผนการเรียนการสอนตามกรอบหลักสูตรของแผนการศึกษาชาติ ซึ่งมีการกำหนดระยะเวลาและเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ครู-อาจารย์จะต้องรับผิดชอบในวิชาที่ตนเองสอน ทำให้การเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะสอดแทรกเนื้อหาความรู้เรื่องสารเสพติดหรือสอดแทรกได้เพียงเล็กน้อย

เท่านั้น ซึ่งในการเรียนการสอนเรื่องสารเสพติดเป็นการสร้างความตระหนักถึงโทษพิษภัย โดยมีครู-อาจารย์ให้ความรู้ และสามารถนำพาให้นักเรียนให้ประพฤติตนไปสู่ทิศทางอันเหมาะสม ห่างไกลจากสารเสพติดเท่าเทียมกัน ดังนั้นถ้าสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนเรื่องสารเสพติดอย่างเหมาะสม จะทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสารเสพติดเป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 20) ตลอดจนในการเรียนการสอนเรื่องสารเสพติดที่เป็นรายวิชาเฉพาะ เช่น สุขศึกษา และแนะแนว มีการจัดการเรียนการสอนเป็นแบบรายคาบ เมื่อเรียนเรื่องสารเสพติดครบตามจุดประสงค์แล้วก็จะเรียนเรื่องอื่นต่อไป ทำให้นักเรียนได้รับความรู้และแนวทางปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องสารเสพติด ขาดความต่อเนื่อง ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาให้ได้ผลนั้น จะต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน โดยสถานศึกษาควรส่งเสริมและกระตุ้นให้ครู-อาจารย์เพิ่มความสนใจกับนักเรียนให้มากขึ้น ควรมุ่งเน้นที่การสอนนักเรียนมากกว่าสอนวิชาหรือการสอนหนังสือสอนคนให้เป็นคนมากกว่าสอนวิชาให้เป็นคน และควรปรับปรุงที่ตัวครู-อาจารย์ในด้านการสอน และการส่งเสริมกิจกรรม (ประเสริฐ ดันสกุล, 2522, หน้า 58-59) เหล่านี้ทำให้การดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อป้องกันสารเสพติด โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาสารเสพติด ของการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทรี สร้อยสกุล (2544, หน้า 69) เรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาคำเนินงานป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนเมืองชลพณิชการ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาการดำเนินงานด้านการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมสามัญศึกษา (2522) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจต่อปัญหาเสพติดในโรงเรียน และได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดอย่างสม่ำเสมอ วิธีการแนะแนวนักเรียนเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียน และนักเรียนให้ความสนใจต่อปัญหาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นโยบายและยุทธศาสตร์การเอาชนะยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งเน้นให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน ทั้งกิจกรรมตามหลักสูตรและกิจกรรมนอกหลักสูตรอย่างหลากหลาย เช่น กิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ขวาทชาด นักศึกษาวิชาทหาร กิจกรรมเพื่อพัฒนาสุขภาพ ได้แก่ กิจกรรมการออกกำลังกายและกีฬา กิจกรรมเพื่อกล่อมเกลাজิตใจและสร้างเสริมสุนทรียภาพ และความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ดนตรีและศิลปะ เป็นต้น (รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 4) ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้สั่งการให้หน่วยงานระดับกรมและหน่วยงานทางการศึกษาจัดทำมาตรฐานและตัวชี้วัด โดยกำหนดให้การดำเนินงานป้องกัน

และแก้ไขปัญหาระบาดเป็นสาเหตุเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานเพื่อป้องกันปัญหาระบาดให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบ ผลการดำเนินงานดังกล่าว สถานศึกษาจะได้รับผลการประเมินใน 3 ระดับ คือ A1-Awareness มีการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาระบาด A2-Attempt มีกระบวนการในการพัฒนาการตรวจสอบและการปรับปรุง A3-Achievement มีผลผลิตของการพัฒนาที่มุ่งเน้นผลที่เกิดกับผู้เรียน ผลงานของครู-อาจารย์ และผลงานของโรงเรียนในภาพรวม (สภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 2) เหล่านี้ทำให้การดำเนินงานป้องกันระบาด ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาระบาด โดยภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ปัญหาด้านการดำเนินงานแก้ไขปัญหาระบาด ของการดำเนินงานป้องกันระบาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิณณา พิศุทธ (2539) เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานป้องกันระบาด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคใต้ พบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงานป้องกันระบาด ด้านการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนในการแก้ไขปัญหาระบาดในโรงเรียน มีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาระ ขุนวิไชย (2542, หน้า 74) พบว่า ปัญหาการดำเนินงานป้องกันระบาดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี ด้านการแสวงหาข้อมูลจากผู้ปกครองเกี่ยวกับระบาดของนักเรียนในชุมชน การส่งอาจารย์ประจำชั้นเยี่ยมบ้านผู้ปกครองเพื่อสอบถามเรื่องราวเกี่ยวกับนักเรียน มีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 4) มุ่งแก้ไขปัญหาระบาดโดยให้ความสำคัญที่ตัวนักเรียน ถือว่านักเรียนที่ติดระบาดเป็นผู้ป่วย ต้องได้รับการช่วยเหลือและได้รับการบำบัดรักษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ทุกคน ต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อปัญหาระบาดของโรงเรียน ให้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อการแก้ไขปัญหาระบาดในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการลดจำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบาดในสถานศึกษา (แนวทางแก้ไขปัญหาระบาดในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2541-2544) จากการรายงานสถิตินักเรียนนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระบาด (รายงานสภาพปัญหาระบาดในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 1-2) พบว่า ในปี 2542 มีนักเรียนนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระบาด สูงถึง 663,290 คน หรือร้อยละ 12.30 และในปี 2544 ลดลงเหลือ 374,653 คน หรือร้อยละ 6.5 จากสถิติดังกล่าวแสดงถึงการลดจำนวนของนักเรียนนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระบาดอย่างเห็นได้ชัด และในปี 2545 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมายเชิงรุกในการแก้ไขปัญหาระบาดในสถานศึกษา โดยจะลดจำนวนผู้ที่เกี่ยวข้อง

กับสารเสพติดในสถานศึกษาให้เหลือไม่เกินร้อยละ 3 หรือจำนวนไม่เกิน 114,000 คน (นโยบายเอาชนะยาเสพติด 10 ประการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) จากเหตุผลดังกล่าวทำให้โรงเรียนต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เหล่านี้ทำให้ปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ในด้านการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยภาพรวมมีปัญหาลู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำแนกตามสังกัด โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สอดคล้องกับกับสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาทุกสังกัดได้รับนโยบาย แผนงาน และแนวทางในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 3-12) ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นต้องสนองนโยบายดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา จะเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการโยกย้ายผู้บริหารสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 3) เหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกสังกัด ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน มาตรการ และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยใช้กลไกการบริหารงานกระตุ้นให้เกิดการประสานความร่วมมือกันระหว่าง ครู-อาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียน หน่วยงานต่าง ๆ และผู้นำชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาร่วมกัน ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดของสถานศึกษา ได้รับการพัฒนาและได้รับการกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอ เช่น ระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อการป้องกันสารเสพติดมีความชัดเจนต่อเนื่อง บุคลากรในสถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เกิดความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เหล่านี้ทำให้การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดของโรงเรียนทั้ง 4 สังกัด อยู่ในระดับเดียวกัน ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำแนกตามเขตที่ตั้งโรงเรียน ระหว่างในเขตเทศบาลเมืองและนอกเขตเทศบาลเมือง โดยรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดระหว่างในเขตเทศบาลเมืองและนอกเขตเทศบาลเมืองทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมีปัญหาน้อยกว่าสถานศึกษาที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลเมือง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สารระ ขุนวิไชย (2542, หน้า 77) พบว่า ปัญหาการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพติด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี จำแนกตามเขตที่ตั้ง

โรงเรียน ระหว่างในเขตเทศบาลเมืองและนอกเขตเทศบาลเมืองโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินชัย ขาชัก (2533) พบว่า ปัจจัยความเจริญของชุมชนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อปัจจัยคุณภาพการสอนของครู และปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลต่อค่านิยมและความเป็นอยู่ สถานที่ต่างกันย่อมส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันไปด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลเมือง เป็นพื้นที่เป้าหมายใหม่ที่สำคัญของผู้ค้ายาเสพติดที่ต้องการแพร่กระจายและจำหน่าย ซึ่งในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนกลวิธีและเป้าหมายไปสู่นักเรียนในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่นอกเมือง ซึ่งพื้นที่ในการแพร่ระบาดของสารเสพติดในสถานศึกษาแต่เดิมนั้นมีการแพร่ระบาดรุนแรงเฉพาะในพื้นที่เขตเมือง แต่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้มีการขยายตัวของแพร่ระบาดของสารเสพติดไปยังพื้นที่นอกเมืองหรือเขตอำเภอรอบนอกมากขึ้น จะเห็นได้จากข้อมูลการแพร่ระบาดของสารเสพติดในสถานศึกษาปี 2541 รายงานถึงสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในสถานศึกษา พบว่า ร้อยละ 46.6 ของสถานศึกษาที่มีปัญหาสารเสพติดตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง ในขณะที่ร้อยละ 53.4 หรือส่วนที่เหลือเป็นสถานศึกษาที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่นอกเมืองหรือเขตอำเภอรอบนอก และมีแนวโน้มว่ากลุ่มนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนรอบนอก จะมีการใช้สารเสพติดเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542, หน้า 26) และประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูนักเรียนจากครอบครัว ซึ่งผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาในการดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด โดยปล่อยให้เด็กอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรืออยู่ในสังคมภายนอกตามลำพัง ทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับสารเสพติด เพราะอยู่ใกล้ชิดกับสารเสพติด หรือสังคมในระแวกใกล้บ้านของนักเรียนมีการแพร่ระบาดและขายสารเสพติดอย่างแพร่หลายและหาซื้อได้ง่าย (อังสนา เปศะนันท์, 2536, บทคัดย่อ) ปัจจัยดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด และเป็นสาเหตุทำให้ปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำแนกตามเขตที่ตั้งโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยจังหวัดระยองและจังหวัดชลบุรีมีปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดมากกว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรากร มหามิตร (2543, หน้า 106) เรื่อง การดำเนินงานและผลการดำเนินงานเพื่อลดการแพร่ระบาดของยาบ้า ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 พบว่า การดำเนินงานป้องกันปราชญ์เพื่อลดการแพร่ระบาดของยาบ้าในโรงเรียน

จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับรายงานผลการวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2541) พบว่า สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของสารเสพติด บ่อยมีแผนและมาตรการ และการปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง มีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ นั้นมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตปลอดภัยยาเสพติด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการย้ายถิ่นของประชากรเข้ามาประกอบอาชีพในนิคมอุตสาหกรรม ที่กระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดระยอง และจังหวัดชลบุรี ทำให้มีการเพิ่มจำนวนประชากร เกิดชุมชนแออัดและสังคมเมือง ทำให้พบปัญหายาเสพติดมากกว่าจังหวัดละเอียงเทรา ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติของการจับกุม และการรายงานพื้นที่ที่มีปัญหารุนแรงของยาบ้า (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2545, หน้า 8) จังหวัดระยองเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดที่มีปัญหาอยู่ในระดับรุนแรง จังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และจังหวัดละเอียงเทราเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดที่มีปัญหาอยู่ในระดับเบาบาง ข้อมูลการแพร่ระบาดและระดับความรุนแรงดังกล่าวทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้สั่งการให้สถานศึกษาในจังหวัดที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาบ้า จะต้องดำเนินงานป้องกันสารเสพติด กำกับดูแล ติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 3) ประกอบกับปัญหายาเสพติดมีความซับซ้อนและโยงใยกันในหลายขั้นตอน สังคมและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษามีความแตกต่างกัน อีกทั้งสถานศึกษายังมีความแตกต่างกันในด้านแผนงาน วิธีการ และการบริหารงาน ทำให้การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดของสถานศึกษาแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2545 พบว่าปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับปัญหายาเสพติดของสังคมรอบข้าง ซึ่งจะเห็นได้จากพื้นที่ใดหรือจังหวัดใดมีปัญหาสารเสพติดมากหรือรุนแรง ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของพื้นที่นั้น ๆ หรือจังหวัดนั้น ๆ โดยรวมจะเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของปัญหาดังกล่าวด้วย เหล่านี้เป็นผลทำให้การดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการศึกษาปัญหาการดำเนินงานป้องกันสารเสพติด ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก มีข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการบริหารงาน ปรับปรุงและพัฒนางาน และเป็นแนวทางในการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1.1 ศึกษา สำรวจ หาข้อมูล วิเคราะห์สภาพปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนและชุมชน กำหนดเป็นนโยบาย แผนงาน โครงการประจำปี ในการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดของโรงเรียน โดยกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

1.2 อบรมบุคลากรในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน และ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานอย่างชัดเจน มีระบบการกำกับดูแล นิเทศและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของครู-อาจารย์ในโรงเรียน โดยเน้นการจัดทีมทำงานเพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติดตามกลุ่มเสี่ยงของนักเรียน

1.3 จัดทำหลักสูตรเรื่องสารเสพติดทุกระดับชั้นเรียน ทุกรายวิชา ให้ครู-อาจารย์ ทุกคนสอดแทรกการสอนเรื่องสารเสพติดแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ ครู-อาจารย์ทุกคน ในเรื่องเทคนิคและวิธีสอนสารเสพติด

1.4 จัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมส่งเสริมความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เรื่องการป้องกัน สารเสพติดให้แก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตามความสนใจของนักเรียนอย่างหลากหลาย เช่น การแสดงต่าง ๆ ศิลป ดนตรี กีฬา โดยการจัด กิจกรรมที่มีรูปแบบชัดเจน มีผู้รับผิดชอบในการประสานงานกิจกรรม มีการประเมินผลและติดตาม การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

1.5 โรงเรียนควรมีมาตรการสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง เพื่อหา สารเสพติดอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ควรจัดงบประมาณสำหรับซื้อชุดน้ำยาการตรวจสารเสพติด ให้เพียงพอ จัดทำระบบการติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อติดตาม พฤติกรรมของนักเรียนขณะอยู่ที่บ้านอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐ และเอกชน และชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาวิจัยผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีต่อชุมชน เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกการเฝ้าระวังและการป้องกันกลุ่มเด็ก และเยาวชนที่ไม่เคยใช้สารเสพติด โดยการพัฒนาศักยภาพของสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง

2.4 ควรศึกษาวิจัยการพัฒนา รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถเสริมสร้าง ทักษะการหลีกเลี่ยงจากสารเสพติด และการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน